

sobo za intenzivno nego in mi dal transfuzijo krvi, kajpada s precej tanjšo iglo, kot so mi jo v roko zapičili v Patanu.

DRUGI ROJSTNI DAN

Dr. Kocjančič mi je naslednji dan pri jutranji viziti čestital: danes lahko začnem svoje novo šestletje, je dejal, odslej lahko praznujem 19. decembra rojstni dan.

Šele precej pozneje, ko sem premišljeval o pomoči svojih štirih spremljevalcev in

vseh drugih sopotnikov, ki so mi bili pripravljeni pomagati, sem začel seštevati vso srečo, ki sem jo imel na tej poti: če bi letalo točno poletelo iz Katmanduja, bi ne prišel pravočasno v bolnišnico in ne bi dobil transfuzije krvi, če moji sopotniki ne bi imeli iste krvne skupine kot jaz, bi bil prav tako zapisan smrti, če zdravniki v Ljubljani ne bi naredili res čisto vsega, kar znajo, me danes ne bi bilo več.

Zdaj že premišlujem, da bi jeseni ali spomladi spet šel v Nepal...

DAN, KI SE JE PODALJŠAL V NASLEDNJEGA IN KI JE BIL DOBRA ŠOLA

ZGREŠENA POT NA LEVO

MARIJA PRELEC

Ja, bo pa že kakšnih dvajset let od takrat! Srce je bilo še mlado, noge pa... no, kako bi rekla — rose na mojih letih ni bilo več; kdaj že jo je sonce popilo do zadnje kaplje.

Tisto poletje me je zagrabilo, da bi po Šmarni gori, Katarini in drugih ljubkih holmih zlezla na vsaj en dvatisočak. Misel je bila, kot bi odprl okno toplemu vetru. Grela in božala mi je dušo, da sem se v navdušenju že videla, kako stojim na visokem vrhu in uživam v sijajnem razgledu.

ISKANJE KUGYJEVE GORE

Toda kam bi šla? Razprostem po mizi zemljevide in priročnike ter začnem iskati najprimernejši dvatisočak. Triglava nisem mislila, kaj šele tistih težjih okrog njega. Iščem po Julijcih, iščem po Kamniških, a vsak vrh ima kakšno hibo. Ali je prestrm, ali krušljiv, ali predaleč od prometnih zvez, ali pa mi kar tako ni všeč. Prav lepo bi se bilo sprehajati z vrha na vrh, toda noge, sapa, kilogrami... Nič! Zložim ves tisti papir in ga potisnem nazaj v omaro. Za tako izreden, enkratni, prekrasen izlet, ki ga hočem napraviti, je treba počakati na navdih. Na silo ne gre. Vreme pa menda bo. Ne trga me po levi nogi, ne po desni rami, niti v lopaticah. Palec na desni nogi, ta je najbolj nevaren. Če me tam zabolí, bo sprememba vremena prav velika, tako rekoč nov letni čas. Rebra so pa kot megla. Ko megla izgine, se tudi revma v rebrih poleže. Ko se približuje fronta, me zbada v komolcu in pod levim ušesom; še preden plane čez Alpe, začne s svojimi tipalkami otipavati moje kosti. Toda če vse dobro premislim, je vreme kar se da ustaljeno. Poletna vročina, da puhti — in nikjer oblačka.

V takem vremenu stopati gori med ska-

lovjem, gorskim cvetjem, borovjem, poslušati studenček in brenčanje muh, se ozirati v dalje... Ah! Kako je že Kugy opisoval tista svoja pota po božjih pollicah? Samo nekaj stavkov je treba prebrati, pa bi kar obula čevlje, oblekla vetrovko, zaklenila in šla tja. Za njim, v njegove Zahodne Julijce. Da, tam spredaj je en vrh, nasproti Kugyjevih božanskih hribov, tam zraven Višarij, tisti Lovec! Našli smo ga! Navdih, ki ga je dal neprekosljivi Kugy! Dostop je idealen: z avtobusom do Ovčje vasi, z žičnico na Višarje, od tam do vrha Lovca pa je le še toliko kot na Šmarno goro. Dol bom že šla peš. In kar je največ vredno — še nikoli nisem bila tam. Nekaj novega bo. Hura! Gremo!

Cilj je bil jasen, priprave brez zapletov in pot je minila v vzdruhu napetega pričakovanja. Prestop meje, menjava denarja, lokalni avtobus, italijansko slovenski dvogovori, vzpon z gondolo — vse se je dogajalo v nekakšni megli — mimogrede.

HITRA POT NA LOVCA

In zdaj sem tu. Z ljudmi, ki so se z mano pripeljali gor, obiščem cerkvico, povprašam po vremenu in si zagotovim prenočišče. Potem se razgledam po okolici in poiščem pot, ki me bo jutri peljala na Lovca. Okrog mene je čist, svež gorski zrak. Najlepši od vsega pa je pogled preko Zajzero na mogočno skupino Zahodnih Julijcev. Pred mano kipijo v nebo, kot da jih gledam iz najboljše lože veltkanskega gledališča. Tod se je torej rojeval čar, ki veje iz Kugyjevih knjig! Tihota okrog mene je kot nalašč, da ta čar še večja. Romarji so se med tem vrnili v dolino. Dan se nagiba proti večeru, vrhove objamejo sence, mene pa v snažni sobici vzame spanec.

Planinci vstajajo zarana, ob svitu, kajne! Takrat je šele lepo! Lepotice nad Zajzero se v jutranjem soncu, ko so doline še

mračne, lesketajo vse drugače kot zvečer. To je treba videti. Resda me stresa mraz, a nič zato. Saj me bo hoja ogrela.

Steza se vije najprej položno, potem zleze v veliko konto, polno snega. Pobočje je vse bolj strmo in grušč se mi spodmika izpod čevljev. Čevlji niso gojzarji, podplat iz gume pa imajo. Saj bo šlo. Tudi če grem čisto počasi, je vse skupaj blizu. Greben se lepo vidi. Nobenega drevja ni, le tu in tam šaš ali gorska cvetlica. Počasi se daleč pride. Greben je skalnat in se imaš kam priti. Na vrhu sem.

Pogledam čez greben na drugo stran: brrr — sami prepadi, skalnate štrline, pravo divje špičje na vse strani. Kaj če padem tja čez? Bog pomagaj, jastrebi bi imeli nekaj časa gostijo. Dobro se oprmem skal in se obrnem proti severu. Ja, to pa je pogled! Iz množice nazobčanih gorovij se dviga sam Grossglockner. Mogočna gora. Vendar se raje usedem. Skale so prikladne za sedenje in malo počitka ne bo škodilo. Zgodaj je še, sonce veselo sije, jaz pa uživam srečne trenutke na doseženem vrhu. Tako zlahka priti na ta razgledni kraj, v to skalnato divjino, v ta mirni potiček Alp. Res se mi je posrečilo.

IZGUBLJENA STEZICA

Vračam se previdno, dokler se ne rešim tistega grušča nad snežiščem. Pot me pripelje na višarsko planino. Časa je še dovolj in lahko si privoščim brezskrbno ležanje na hrbtu in grizljanje travic. Mimo pride skupina planincev, Slovencev iz Trsta. Zapletem se v pogovor in nasvetujejo mi za povratek do Trbiža staro romarsko pot, po kateri prideš prav zložno v dolino. Imenitno. V majhni okrepčevalnici popijem sadni sok in jo lagodno mahnem navzdol. Ura je enajst. Avtobus proti Ljubljani odpelje iz Trbiža popoldne ob treh. V tem času bom že zdavnaj tam.

Na koncu pašne planine prečka pot potoček, ki priteka iz snega zgoraj. Bistra voda se prav idilično suklja čez kamenje. Pašnike zamenja grmovje in drevje. Pot vodi malo sem, malo tja. Nekje se razcepi v dvoje poti, toda kažipota ni nobenega. Vzamem karto. Jasno, brez karte se ne hodi po svetu! Pregledujem, ocenjujem, kje bo bolj prav. Samo ne preveč na desno, tam spodaj je Mrzla dolina! Že ime ima tako, da me kar strese.

In veselo krenem na levo. Srečujem drvarske bajtice in jase, polne cvetoče arnike. Pot gre skoraj po ravnem, potem pa se začne spuščati. Postaja ozka in manj udobna. Seveda, višinska razlika do Trbiža le ni tako majhna in kar po ravnem ni mogoče priti v dolino. Pot se bolj in bolj spušča in postaja skalnata. Bolj je podobna strugi studenčka kot potli. Skalnate

stopnice so vse višje in nazadnje se naveličam skakati z ene na drugo. Splezam na travnato pobočje in začnem kar na slepo hiteti navzdol. Navsezadnje je treba le priti v dolino. Bolj se spuščam navzdol, bolj strmo je pobočje. Trava postaja redkejša in tla vlažna, spolzka. Vročina je gotovo čez 30° C. Pot lije z mene in žejja me. Struga studenčka, ob kateri hodim, se je razširila in poglobila. Polna je velikih skal — ne, tja ne bom lezla. Mudi se mi, noge mi klecajo, drsi mi. Čimprej moram priti v dolino, vseeno kam, si bom že pomagala naprej. Samo iz te strmine ven! Noge vse bolj čutim, komaj se obdržim, da mi ne spodrsne.

V PASTI

Naenkrat zaslišim krik: Na pomoč! Zdrznem se, prisluhnem, obstanem kot ukopana. Nikogar ni v bližini. Kdo pa naj bi tukaj lepo v slovenščini kričal na pomoč? Menda vendar ni — ni — nisem j-j-jaz, ki tako kričim? Da sem bila jaz? Če ni žive duše tu okoli, sem že bila jaz, ki sem zakričala. Saj imam čisto suha usta! Noge pa kot iz svinca. In sopem kot kovaški meh.

Misli se mi zbistrijo. Napaka, ki sem jo naredila zgoraj pri odcepu poti v levo, je pred mano v vsej jasnosti. Pod mano je Kanalska dolina. Ni več daleč, saj slišim vlak in druge glasove iz vasi v dolini. Ja, ja, ni vsaka pot, ki gre na levo, prava pot...

Kaj zdaj? Ogledujem pobočje okrog sebe. Zdajle bi že udobno sedela v avtobusu na poti proti domu. Ojoj, kako bi se prileglo! Vendar noč je še daleč. Morda še pridem kako v dolino.

Struga potoka na moji levi je globoka in polna skal. Bolj ko jo gledam, bolj se mi zdi nedostopna. Morda bo lažje na desni. Po nekaj korakih z grozo opazim, da je tudi na desni podobna struga in da se obe malo nižje pod mestom, kjer stojim, združita. V kleščah sem.

Strugi sta globoki več metrov, pet, šest, morda deset. No, če ne deset, pa štiri, tri ali vsaj dva. Dovolj, da mi spodrsne in si zlomim nogo. Če si zlomim nogo — adijo, punca! Kdo me bo iskal tu, kjer ni nobene poti? Pa še zapleti s tujo državo... Ne, zlom noge ne pride v poštev!

Tuhtam, tuhtam in še tuhtam, kaj storiti. Noge me pa vedno bolj vlečejo k tlom. Pobočje je tako strmo, da se še vsteti ni kam. Končno zagledam smreko, ki je imela dve močni korenini vrasli skoraj vodoravno v pobočje. Tu se sesedem. Če srce — kakor je že pomembno — pade v hlače, dobe noge komando. In iz nog pride odločno povelje: biva! In zaglavim se kot v zibelko med tisti dve korenini. Samo počivati, počivati...

BIVAK V SMREKI

Bivakirati sredi poletja ob lepem vremenu — kaj pa je to! Proti mrazu se je našlo nekaj v moji krušni torbici — dolge nogavice, volnena jopica, najlonski plašč. Kaj pa druge nevarnosti? No, medved v te kraje najbrž ne pride, volkovi tudi ne, vsaj poleti ne. Slab človek, ki bi se ga bilo treba bati, pa tudi ne bo rinil sem gor v to strmino sredi noči. Le po kaj! Res, nobene resnične nevarnosti ni. Čez noč se lepo spočijem, jutri pa poiščem pravo pot in se vrnem domov.

Zavijem se v vse cunje, kar jih imam in se še privežem na korenino smreke. Lahko bi se mi ponoči kaj sanjalo, v sanjah bi skočila pokonci, se zvalila v graben — in zlom noge je tu. Samo tega ne! Tudi žeja me muči. Spodaj v grabnu prijazno klockota potoček. Kar naj! Nočem ga niti slišati! Ampak brez čutarice ne grem odslej nikamor več, še na Šmarno goro ne.

Stemni se, v gozdu je kmalu tema kot v rogu. Najbolje je mižati. Še enkrat si ponovim, da medvedov, volkov in zlobnih ljudi tukaj ni, vse drugo pa ni vredno omembe. Kdaj pa kdaj zaskovika nočni ptič, potem je spet tiho. Počasi me objema spanec. Ne vem, ali že čisto spim ali le na pol, ko zaslišim pritajeno cmokanje. Prislunhem. Spet cmokanje. Znova zaspim. Znova cmokanje, prav pod mojim ušesom. To bo miš, si mislim. Tu spodaj ima rov in večerja. Pa le nisem čisto sama, imam sostanovalko. Spet zaspim in spet prisluškujem. Miš vso noč cmoka v svoji luknji pod mano. Noč je vse bolj mrzla, zore pa ni in ni. Lahko miši v njeni luknji. Na toplem je, z dobrotami se gosti, pa še doma je.

Končno se le začno kazati obrisi dreves. Dani se. Izmotam se iz smrekine zibelke in se odpravim po hribu navzgor. Nočni počitek ni dosti zalegel. Noge so težke in ob vsakem koraku se zasopiham. Živa sem pa še in s celimi nogami. Ulomim si palico, da se nanjo opiram. Počivam na dva koraka, potem na tri, pa spet na dva in na tri. Nobenega odvečnega giba. Samo navzgor, samo navzgor! Pobočje je strmo, da drči. Še trava ne raste na njem. Ko bi bila kje kisla deteljica, da bi si omilila žejo! A ni nobene. Voda sicer šumlja v bližini, v tistem skalnatem koritu, a naj kar. Ne bo me zvalila, da si zlomim nogo.

POT NA RAZPOTJE

Hodim, pravzaprav vlečem se kot betežna starka po tem neznosno pustem hribu. Sam gozd, nobene podrašč, vse golo. Več ur traja, da se strmina ublaži in postane manj naporna. Po petih urah prilazem napol živa na pot, ki sem jo včeraj zapustila in po njej do studenca. Kar vržem se k vodi in pijem. Popijem jo gotovo cel liter in obležim kot klada — ob enajstih do-

poldne. Ležim na gosti, mehki travi, ki raste ob potoku, kot na debeli perzijski preprogi. Taki, kakršne so samo v pravljicah. Roke, noge, glava, trup, vse je pogreznjeno v mehko. Nobenega koraka več. Nič več žeje. Studenček žubori, kot bi igral orglice. Iz grmovja se oglašajo ptičice. Velika mravlja leze po opravih. Mimo zabrenči žametast čmrlj. Kot v raju je vse.

V pol ure se mi liter vode razleze po žilah. Premaknem roke, premaknem noge, dvignem glavo — skočim pokonci kot prerojena, nobene utrujenosti ne čutim več. Kar verjeti ne morem. Od potoka se odpravim prav židane volje po poti navzdol. Z litrom vode v žilah je svet spet lep. Pravzaprav tako lep sploh še nikoli ni bil. Kar poskakujem do tistega razcepa poti, ki mi jo je zagodel. Na odcepu se ustavim, si ga ogledujem, preiščem grmovje — in glej, v gosto zaraščanem grmu leži tabla — kažipot. Nekdo jo je odtrgal in vrvel v grm. Zaradi te table sem morala prenočiti na tisti strmini. Bila sem v nevarnosti, da si zlomim nogo, umrem od žeje, naredim stroške, ko bi me iskali, in povzročim malodane mednarodni zaplet. Pa še plavega sem si nakopala. Zaradi ene majhne, v puščico prisekane in rdeče pobarvane deske, ki ni bila na svojem mestu.

NA OBLJUDENI STEZI

Zdaj pa — z enodneвно zamudo, a čilih nog — domov! Pot bo menda prava. Ne gre na levo, pa tudi ne preveč na desno. In lepo zložna je, po položnem grebenu se spušča. Ampak kaj, če tudi ta ni prava? S karto si ne morem pomagati, ni dovolj podrobna. Vprašala bom možakarja, ki prihaja naproti:

»Gospod, ali gre ta pot proti Trbižu?«

»Gre,« odvrne.

Upam, da me je razumel. Še dva gresta mimo, še ta dva vprašam. Pokimata. Potem prideta gospod in gospa. Še njiju povprašam. Bolj slabo tolčem laško, morda me prejšnji niso razumeli. Gospod in gospa me začudeno gledata — zmotila sem ju v pogovoru —, nato mi pritrdira. Pot je gotovo prava. Shojena je, še v delavnikih hodijo po njej. Spet se mi nekdo bliža, mlad vojak. Tudi ta mi na vprašanje pokima.

Pot vijuga sem in tja po samem gozdu, da ni nobenega razgleda. Od časa do časa srečam kažipotno tablo, vendar nobenega napisu Tarvisio ali kaj podobnega ni na njej. Na vsaki piše le »seggiovia«. Spet me zaskrbi, če grem prav. Znova srečujem sprehajalce. Povprašujem, če vodi ta pot proti Trbižu in vsi mi zatrjujejo, da prav tja. Premišljam, kaj bi pomenil napis »seggiovia«. Ne morem in ne morem se spomniti nič pametnega. Prav mi je, ko se med vojno nisem hotela učiti

laško! Spet srečujem sprehajalce in vsak mi zagotavlja, da gre pot proti Trbižu. Pot se širi, pobočje je vse bolj travnato — in naenkrat pod sabo zagledam postajo žičnice. Tisti hip se mi posveti, kaj pomeni beseda seggiovia — sedežnica vendar! In tako sem se zadnji del poti do Trbiža pripeljala kar po zraku.

* * *

Ja, s hribi ni šale. Ne gre dvatisočakov mešati med Šmarne gore in Katarine. Zasučejo ti zemljevid, da ne veš, kje je

desna, kje leva. In lepo peš je treba iti gor. Če se gor kar pripelješ, moraš iti pa dol dvakrat.

Le nekaj mi še do danes ne gre v račun. Ko sem se pripeljala nazaj v Ljubljano, je bilo v mestu vse mirno, vsakdanje, nobenega navdušenja. Ljudje so kot ponavadi hiteli po cestah z mrkimi in sitnimi obrazi. Sploh niso opazili mojega imenitnega podviga, še vedeli niso zanj. Če bi, bi morda vsaj za pet minut nehali misliti na svoje težko in krivic polno življenje.

No, pa nič!

SKOZI VELIKO KAPELO DO MORJA

SAMARSKÉ, BELE IN KOLOVRATSKE STENE

DARIO CORTESE

Takole, še pol ure in bova pri Ratkovem skloništu. Globeli okrog naju, vrtače in večerno temačne gozdove Velike Kapele čutiva kot globok mir gozdnatih prostranstev Gorskega kotarja.

Velika Kapela daje prostor dvema izrazitima skupinama sten. Bele in Samarske stene so čudovit svet apnenca presenetljivih in osupljivih oblik in višin. Če bi poti ne bile označene, bi porabila precej časa za lomastenje med vrtačami, osamelimi stenami in trohnečimi stoletnimi debli, preden bi dokončno zašla.

Od gozdne ceste Begova staza sva ubrala neuhojeno, le s številnimi markacijami posuto pot do Ačkove doline. Prej sva le poredko ujela pogled na skalne oblike, skrite v pragozdu, zdaj pa sva se kar naenkrat znašla sredi njih: globoke vrtače in udori so tam, v njih pa so kamniti bloki brez vsakega reda posejani naokrog. Še nekaj snega je bilo na dnu globeli. Pot vodi v take in navkreber do Ačkove doline. To je vse prej kot dolina: vidiva skupke sten vseh mogočih oblik, stolpe in stolpiče, žlebaste razjedene stene, fantastično oblikovani apnenec. To je pravi labirint, značilen za Samarske in Bele stene.

Tako ostro, kot se je pot povzpela navzgor, se zdaj spušča: spet globel, tišina, ptičje žvrgolenje, tišina gozda, mir. Cvetočega rastja je konec aprila še zelo malo. V bukovih hostah od Tuka navzgor rastejo za to okolje znane zgodnje spomladanske rastline, na primer deveterolistna in mnogolistna konopnica (*Dentaria enneaphyllos* in *D. polyphyllos*), ki z blede rumenimi cvetovi popestrita rjave barve tal bukovih gozdov. Kaj več kot deset, petnajst vrst cvetočih rastlin nisem naštel, višje v stenah pa je vegetacija še bolj na začetku — le kakšen pljučnik tu in tam in zares ogromno odganjajočih kranj-

skih bunik (*Scopolia carniolica*). Te se vsepovprek prerivajo v skalnih razpokah, žepih zemlje in med drevjem.

Po omenjeni poti načelno lahko pridemo do Ratkovega sklonišča v Samarskih stenah, razen če dogodki ne določijo drugače.

Ko se je stemnilo, se je potrdilo tudi znano pravilo, da mora čelna svetilka svojo energijo prej izsvetiti med hrano in obleko v nahrbtniku. V zmešnjavi teme, dreves in omenjene okolice bi se brez luči težko znašla. Zato po posvetovanju s severnico (tudi orientacija ni bila več na ravni) določiva, da morava nadaljevati v isti smeri. S preostankom rezervne baterije se nekako le prekopljeva do sklonišča, ki se kar naenkrat znajde pred nama: našli so mu prostor v spodmolu pod skupino sten z imenom Šerpas.

Ratkovo sklonišče so leta 1983 na novo zgradili (staro je zgorelo), tako da je notranjost še precej nova in izredno prijazna. Prostorna soba ima na enem koncu ležišča, na sredi peč (ki se, spet po pravilu, pred segretjem pošteno kadi) in pri oknih mize s klopmi. V šibki svetlobi, ki se proti večeru prebija skozi gostoto bližnjih smrek, postane prostor še prijetnejši.

RAJ ZA SKALOPELJE

Samarske stene so fantastičen labirint sten, ki so razmetane v vrtačastem gozdu smreke in bukve. Predel sten je tako razgiban, da je tukaj mogoče kaj početi. V širši okolici se ob tem ponuja hoja na Bjelolasico, s 1533 metri najvišji vrh Velike Kapele, na Bijeje stijene in naprej: skozi te predele pelje Kapelska planinska pot (KPP) iz Mrkoplja vse do morja.

Na vrh sten (1302 m) sicer pripelje markirana pot, vendar so stene veliko impesivnejše »od spodaj in znotraj«. Posamezne skupke sten razmejujejo vrtače in gozd,